

**РАЗВИТИЕ НА МИНИТОРИНГА
НА ПОВЪРХНОСТНИ И ПОДЗЕМНИ ВОДИ
В БЪЛГАРИЯ НА НАЦИОНАЛНО НИВО**

Велчо Куюмджиев, н-к отдел „Мониторинг на водите“

Росица Горова, гл. експерт, отдел „Мониторинг на водите“

EUROPE-INBO 2013

**11-та ЕВРОПЕЙСКА КОНФЕРЕНЦИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА РАМКОВАТА ДИРЕКТИВА ПО ВОДИТЕ
ПЛОВДИВ - БЪЛГАРИЯ, 13-16 НОЕМВРИ 2013**

МОНИТОРИНГ НА ВОДИТЕ

- ✓ Екологичен мониторинг е събиране, оценка и обобщаване на информация за околната среда чрез непрекъснато или периодично наблюдение на определени качествени и количествени показатели, характеризиращи състоянието на елементите на околната среда и тяхното изменение в резултат на природни фактори и антропогенно въздействие.
- ✓ Извършването на мониторинг и оценка на състоянието на водите, представлява един от основните инструменти за осъществяване на политиките в областта на водите.
- ✓ Мониторинга на водите осигурява своевременна и достоверна информация за състоянието на водите и факторите, въздействащи върху тях. Въз основа на тази информация се правят анализи, оценки и прогнози за вземане на управленчески решения и обосноваване на дейности за опазване и защита на водите от вредни въздействия.
- ✓ Данните от мониторинга са основа за осъществяване на контрол и за налагане на санкции при нарушаване на нормативните изисквания.

МОНИТОРИНГА НА ВОДИТЕ ОСИГУРЯВА ИНФОРМАЦИЯ ЗА:

- ✓ състоянието на водите на басейново и на национално ниво
- ✓ оценката и класифицирането на състоянието на водните тела
- ✓ оценяване на риска за непостигане на добро състояние на водите
- ✓ валидиране на анализа на антропогенното въздействие
- ✓ планиране на мерките за постигане на екологичните цели
- ✓ оценка на ефективността на приложените мерки в процеса на басейново управление
- ✓ докладване в различни международни институции
- ✓ оценка на прилагането в България на европейското право в областта на водите.

EUROPE-INBO 2013

**11-та ЕВРОПЕЙСКА КОНФЕРЕНЦИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА РАМКОВАТА ДИРЕКТИВА ПО ВОДИТЕ
ПЛОВДИВ - БЪЛГАРИЯ, 13-16 НОЕМВРИ 2013**

ОРГАНИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ВОДИТЕ

Съгласно Закона за водите, компетентностите по отношение на мониторинга се разпределят както следва:

- ✓ **Министърът на околната среда и водите организира и ръководи мониторинга на водите.**
- ✓ **Изпълнителната агенция по околна среда провежда лабораторните и полевите изследвания за определяне на състоянието на водите и провежда мониторинга на водите на национално ниво.**
- ✓ **Басейновите дирекции планират и участват в провеждането на мониторинга на водите, обобщават и анализират данните от мониторинга и извършват оценката на състоянието на водните тела.**

МОНИТОРИНГ НА ВОДИТЕ И НА ЗОНИТЕ ЗА ЗАЩИТА НА ВОДИТЕ

- ✓ Мониторингът се извършва по одобрени от министъра на околната среда и водите програми, разработени от басейновите дирекции в съответствие със спецификата на водните тела и техните характеристики.
- ✓ За мониторинг на повърхностните води се разработват програми за контролен, оперативен, а при необходимост и проучвателен мониторинг.
- ✓ За мониторинг на подземните води се разработват програми за контролен и оперативен мониторинг
- ✓ Програмите за мониторинг на водите, разработени от басейновите дирекции са част от Националната система за мониторинг на околната среда

Измерванията, наблюденията, полевите и лабораторните изследвания се извършват от Изпълнителната агенция по околна среда, Изпълнителна агенция "Проучване и поддържане на река Дунав", Националният институт по метеорология и хидрология и от Института по океанология при Българската академия на науките, като:

- ✓ ИАОС извършва мониторинга на химичното и биологичното състояние на повърхностните водни тела и свързаните с това измервания на количеството им и химичното състояние и количественото състояние на подземните водни тела, когато това е предвидено в пунктове от мрежата за мониторинг на химическото състояние на подземните води;
- ✓ Националният институт по метеорология и хидрология извършва мониторинга на количеството на валежите, подземните и повърхностните води, включително наносния отток;
- ✓ Институтът по океанология извършва мониторинга на екологичното и химичното състояние на морските води;
- ✓ Изпълнителна агенция "Проучване и поддържане на река Дунав" извършва мониторинга на количеството на водите на река Дунав.

ПРЕПОРЪКИ НА ЕК В ОЦЕНКАТА НА ПЪРВИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РЕЧНИТЕ БАСЕЙНИ

Координацията в управлението на речните басейни между басейновото и държавното равнище, както и между районите на речните басейни е ограничена. Поради това в четирите района за басейново управление само частично са използвани **обща подходи и методики.**

КОЙ?

EUROPE-INVO 2013

**11-та ЕВРОПЕЙСКА КОНФЕРЕНЦИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА РАМКОВАТА ДИРЕКТИВА ПО ВОДИТЕ
ПЛОВДИВ - БЪЛГАРИЯ, 13-16 НОЕМВРИ 2013**

РАЗВИТИЕ НА МИНИТОРИНГА НА ПОВЪРХНОСТНИ И ПОДЗЕМНИ ВОДИ НА НАЦИОНАЛНО НИВО

„ИАОС провежда лабораторните и полевите изследвания за определяне на състоянието на водите и провежда мониторинга на водите на национално ниво.“

В периода 2010-2013 ИАОС координира съгласуването и одобряването на програмите за мониторинг на повърхностни и подземни води. В процеса на съгласуване са постигнати следните резултати:

- ✓ утвърден е общ формат на програмите за мониторинг;
- ✓ осигурен е представителен мониторинг на въведените типове повърхностни води;
- ✓ прецизирани са пунктове за контролен мониторинг, с цел съвпадение с пунктове, резултати от които са докладвани в ЕАОС. Включени са всички пунктове за докладване към ЕК и ЕАОС;
- ✓ прецизирани са пунктовете за мониторинг;
- ✓ прецизирани са заложените показатели и честоти на пробонабиране;
- ✓ осигурена е финансовата устойчивост на провеждането на мониторинга.

EUROPE-INBO 2013

**11-та ЕВРОПЕЙСКА КОНФЕРЕНЦИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА РАМКОВАТА ДИРЕКТИВА ПО ВОДИТЕ
ПЛОВДИВ - БЪЛГАРИЯ, 13-16 НОЕМВРИ 2013**

- ✓ Акредитираните лаборатории към ИАОС провеждат физикохимичния мониторинг на повърхностни и подземни води по унифицирани аналитични методи.
- ✓ През 2011 г. лабораториите към ИАОС получиха сертификат за акредитация като единна изпитвателна лаборатория. Целта бе да се уеднаквят методи за изпитване, процедури, формуляри, протоколи за вземане на проби, и всякакви съпътстващи документи от Системите за управление в отделните лаборатории.
- ✓ Мониторингът на макрозообентос, макрофити, фитобентос за категория „реки“ и определяне концентрацията на хлорофил „а“ като характеристика на БЕК фитопланктон за категория „езера/язовири“ се извършва от лабораториите на ИАОС.
- ✓ Със Заповед № РД - 412/15.06.2011 г. на министъра на околната среда и водите са утвърдени методики за хидробиологичен мониторинг на биологичните елементи за качество: фитобентос, макрозообентос, макрофити и риби в повърхностни води от категория „реки“. В периода юни 2011г – юли 2012г , тези методики са опробвани, актуализирани и със Заповед № РД - 591/26.07.2012г са утвърдени за изпълнение от лабораториите на ИАОС.
- ✓ В периода 2010 – 2013 г. са създадени необходимите предпоставки и условия и е изпълнен планирания биологичен мониторинг на повърхностните води от категория „реки“ .

За получаване на необходимата информация за състоянието на повърхностните води, в периода 2011-2012 г., ИАОС координира възлагането и изпълнението на хидроморфологичния мониторинг в повърхностните води от категория „реки” и на хидробиологичния мониторинг на повърхностните води от категория езера и язовири на външни изпълнители.

- ✓ В резултат от изпълнението на договорите са получени пълни редици от данни за две поредни години за биологични елементи за качество фитопланктон, макрозообентос, макрофити и риби и съответните оценки на състоянието на повърхностните води от категория езера/язовири.
- ✓ Извършени са необходимите проучвания и наблюдения и са осигурени данни за хидроморфологичното състояние на реките в Черноморски, Източнореломорски и Западнореломорски райони за управление на речните басейни.
- ✓ Резултатите от мониторинга ще бъдат използвани от БД за изготвяне на оценката на състоянието на водните тела.

ИЗПЪЛНЕНИ СА СЛЕДНИТЕ ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ:

- ✓ “Изпълнение на програмата за хидроморфологичен мониторинг на повърхностни води във връзка с оценка на хидроморфологичното състояние на повърхностните водни тела” за изпълнение на програмите за хидроморфологичен мониторинг на повърхностни водни тела от категория „река” на територията на Черноморски, Източнобеломорски и Западнобеломорски райони за управление на речните басейни, докладвани пред Европейската комисия в рамките на ПУРБ.
- ✓ “Извършване на мониторинг на макрозообентос в езера/язовири като елемент от Националната програма за мониторинг на повърхностни води за 2011г.”
- ✓ “Извършване на мониторинг на макрофити в езера/язовири като елемент от Националната програма за мониторинг на повърхностни води за 2011г.”
- ✓ „Извършване на хидробиологичен мониторинг на морски води, част от Националната програма за мониторинг на повърхностни води”.
- ✓ “Извършване на мониторинг на фитопланктон в езера като елемент от Националната програма за мониторинг на повърхностни води за 2011 - 2013г.”
- ✓ „Извършване на мониторинг на риби в реки и езера като елемент от Националната програма за мониторинг на повърхностни води за 2011 – 2013г.”
- ✓ „Извършване на мониторинг на макрозообентос в езера/язовири като елемент от Националната програма за мониторинг на повърхностни води за 2012г.”
- ✓ “Извършване на мониторинг на макрофити в езера/язовири като елемент от Националната програма за мониторинг на повърхностни води за 2012г.”

EUROPE-INBO 2013

**11-та ЕВРОПЕЙСКА КОНФЕРЕНЦИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА РАМКОВАТА ДИРЕКТИВА ПО ВОДИТЕ
ПЛОВДИВ - БЪЛГАРИЯ, 13-16 НОЕМВРИ 2013**

Организацията и ролята на отделните институции и лица, планиращи и прилагащи мониторинга и съществуващите проблеми

- ✓ Основният проблем при планирането на мониторинга на повърхностни води в България е липсата на единен подход при подготовката на програмите за мониторинг. Въпреки, че при поръчката за разработване на класификационна система за оценка на екологично състояние бе предложена Концепция за мониторинга на повърхностните води по време на първия ПУРБ, тя на практика не бе приложена на национално ниво.
- ✓ Значението на този процес е ключов, тъй като от него зависи от една страна пълнотата на информацията, необходима за управлението на водите, а от друга - размерът на средствата, необходими за мониторинга. Особено важно е процесът да се унифицира при докладването на мониторинговите програми пред ЕК, чието изпълнение е национален ангажимент.
- ✓ Липсата на единен подход и общи критерии при планирането и изпълнението на мониторинга на повърхностните води води до липса на координация между институциите, участващи в този процес. На практика БД по индивидуална експертна оценка разработват програмите за мониторинг и до голяма степен налагат (без необходимата финансова обосновка) изпълнението им на ИАОС. По този начин програмите, на отделните БД съществено се различават и това води в редица случаи до финансово необосновано натоварване на бюджета за мониторинг.

EUROPE-INVO 2013

**11-та ЕВРОПЕЙСКА КОНФЕРЕНЦИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА РАМКОВАТА ДИРЕКТИВА ПО ВОДИТЕ
ПЛОВДИВ - БЪЛГАРИЯ, 13-16 НОЕМВРИ 2013**

- ✓ Оценката на състоянието на водните тела досега е извършвана по различен подход за 4-те района на басейново управление.
- ✓ Прилагат се различни подходи от БД и все още се спори по основни понятия от РДВ.
- ✓ Проблем от първостепенно значение е необходимостта от валидиране на границите на типовете повърхностни води, което е от определящо значение за определянето на водните тела и планирането на мониторинга и последваща оценка на състоянието.
- ✓ Не е осигурено преодоляване на една от основните критики на ЕК при оценката на ПУРБ, че има значителни пропуски в мониторинга и съответно оценката на състоянието е с ниска достоверност.
- ✓ Мониторинг на качеството не се изпълнява съгласувано с мониторинг на количеството на водите, което се отразява на интерпретирането на резултатите и оценката на състоянието
- ✓ При докладването на първия ПУРБ липсваше координация на национално ниво при подготовката на мониторинговите програми. При актуализирането на ПУРБ за втория цикъл (2016-2021) предварително трябва да се утвърдят критерии на национално ниво, по които да се подготвят програмите за мониторинг, основани както на изискванията на РДВ, така и на обективна финансова обосновка.
- ✓ До 2013 г. ИАОС и МОСВ успешно възлагаха на външни изпълнители изпълнението на мониторинговите програми за някои от елементите за качество – част от биологичните елементи и хидроморфологичните елементи. През 2013 г. този процес не се осъществи, което може да затрудни процеса на оценка на състоянието на повърхностните водни тела.

Предложения за подобряване планирането и прилагането на мониторинга за вторите ПУРБ.

- ✓ Приемане на общи критерии и единен подход на национално ниво при подготовката на програмите за мониторинг, базиран на разработената Концепция за мониторинга на повърхностните води.
- ✓ Разработване на институционална рамка за разработване, съгласуване и приемане на мониторинговите програми, докладвани в ПУРБ, в която участват БД, ИАОС и МОСВ.
- ✓ Възлагане през 2014 г. на програмите за мониторинг на БЕК и хидроморфологичен мониторинг, които бяха предвидени за 2013 г.
- ✓ Възлагане на поръчки на НИМХ - обхват, срокове, резултати

?

КОЙ?
КОЙ?
КОЙ?

КОЙ?
КОЙ?

КОЙ?

КОЙ?

EUROPE-INBO 2013

11-та ЕВРОПЕЙСКА КОНФЕРЕНЦИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА РАМКОВАТА ДИРЕКТИВА ПО ВОДИТЕ
ПЛОВДИВ - БЪЛГАРИЯ, 13-16 НОЕМВРИ 2013